

1 NAMEN DOKUMENTA

Pravilnik je namenjen obvladovanju prevzema, skladiščenja, uporabe in oddajanja nevarnih kemikalij (nevarne snovi, zmesi, tehnični plini,) v podjetju s ciljem zagotavljanja najvišje stopnje varnosti in zdravja zaposlenih in preprečevanje onesnaževanja okolja.

Nevarna kemikalija je vsaka snov ali zmes, ki ima vsaj eno od nevarnih lastnosti. Glede na nevarne lastnosti snovi ali zmesi, so predvideni načini rokovanja, da ne pride do vplivov zaradi nevarnih lastnosti in ukrep, da ob morebitni nesreči te vplive čim bolj zmanjšamo ali omilimo.

2 UPORABA DOKUMENTA

Navodilo velja od odobritve direktorja do preklica oz. nove izdaje. Uporablja se v vseh sektorjih in velja za vse zaposlene, ki pri delu rokujejo z nevarnimi kemikalijami ali na kakršenkoli način prihajajo v stik z njimi.

Za izvajanje navodil je odgovoren vodja sektorja, za nadzor pa je poleg direktorja odgovoren še pooblaščen strokovni delavec za varnost pri delu, oseba, zaposlena na delovnem mestu ekologa in pooblaščenec za okolje.

Za operativno izvajanje navodil je odgovoren neposredno nadrejeni delavca.

Seznanjenost z navodili in prejetjem navodil delavci potrdijo v dokumentnem sistemu DNA skladno s postopkom obvladovanja dokumentov.

Delavec se s podpisom zavezuje spoštovati navodila in varovati svoje zdravje in zdravje sodelavcev.

3 VSEBINA DOKUMENTA

Z nevarnimi kemikalijami lahko rokujejo le delavci, ki so ustrezno usposobljeni (potrdilo o teoretičnem in praktičnem usposabljanju za varno delo, varstvo pred požarom in varno delo z nevarnimi kemikalijami). Delavci morajo imeti opravljen ustrezen zdravniški pregled. Vsak delavec je pri rokovanju z nevarnimi kemikalijami dolžan in odgovoren, da uporablja vso potrebno osebno varovalno opremo (OVO), njegov delodajalec pa mu jo je dolžan in odgovoren priskrbiti pred pričetkom del.

Zaposleni, ki opravljajo dela povezana s transportom tehničnih plinov ali večjih količin nevarnih kemikalij, ali izvajajo delo z nevarnimi kemikalijami, morajo biti ustrezno teoretično in praktično usposobljeni za varno delo, požarno varnost in varno delo z nevarnimi kemikalijami.

Če delavci sodelujejo pri prevozu nevarnega blaga (nadzor pri pretakanju amonijačne vode, ELKO, nevarnimi odpadki – cisterne in kosovni prevozi, tehnični plini), morajo opraviti še usposabljanje za osebe, ki sodelujejo pri prevozu nevarnega blaga – ADR.

3.1 SPLOŠNA NAVODILA ZA RAVNANJE IN DELO Z NEVARNIMI KEMIKALIJAMI

Pri delu z nevarnimi kemikalijami je potrebno poznati vrste in povprečno količino nevarnih kemikalij v podjetju (Priloga 2: Seznam Nevarne kemikalije), postopek prevzema, skladiščenja, pretakanja in transporta nevarnih kemikalij, odgovornosti posameznikov in usposobljenost zaposlenih, ki delajo z nevarnimi kemikalijami.

Podatki o lastnostih posameznih nevarnih kemikalij in potrebnih ukrepih so opredeljene v navodilih za varno delo z nevarnimi kemikalijami po Prilogi 3: Seznam navodil za varno delo z nevarnimi kemikalijami.

Podrobnejše informacije za posamezno nevarno kemikalijo so razvidne iz Varnostnega lista (VL) oz. v Ocení odpadka iz Priloge 4: Seznam Varnostnih listov in Ocení odpadkov. Varnostni list mora biti dostopen na mestih uporabe posamezne nevarne kemikalije. Kopijo VL v papirni obliki se shranjuje v mapi Nevarne kemikalije, ki se nahaja v pisarni ekologa in v elektronski obliki na zaščitenih serverskih diskih v dokumentnem sistemu DNA skladno s postopkom obvladovanja dokumentov.

Ob uvedbi nove nevarne kemikalije, spremembi imena, sestave ali drugi pomembni spremembi, je potrebno posodobiti navodila, zaposlene seznaniti, izobraziti in ustrezno usposobiti za varno delo.

Pri delu z nevarnimi kemikalijami je potrebno upoštevati naslednje splošne ukrepe in navodila:

- a) Vhodi ali prehodi preko priročnih skladišč in pretakališč morajo biti opremljeni z ustreznimi opozorilnimi tablamí.
- b) Dostop v skladišča in pretakališča nezaposlenim (nepooblaščenim) osebám je prepovedan.
- c) Transportne in evakuacijske poti morajo biti vedno proste, čiste in ustrezno označene.
- d) Nevarne tekoče kemikalije se lahko skladiščijo le na dogovorjenih mestih v ustreznih posodah, v primeru nevarnosti razlitja morajo biti mesta skladiščenja opremljena z lovílnimi posodami.
- e) Kemikalij ne smemo zlivati v kanalizacijo, v vode ali v tla.
- f) V primeru, da jedka kemikalija pride v stik s kožo, je kožo treba temeljito umiti z vodo ali milnico, če pride kemikalija v oči, je potrebno temeljito izpiranje z vodo (tudi pod vekami) najmanj 15 minut.
- g) Obleko, prepojeno z nevarno kemikalijo, moramo takoj zamenjati, saj le-ta lahko pomeni nevarnost požara in nevarnost za zdravje.
- h) V prostorih, ker se skladiščijo ali uporabljajo nevarne kemikalije je potrebno skrbeti:
 - za dobro prezračevanje, primerno temperaturo in vlago,
 - da je v takih prostorih strogo prepovedano kajenje, uživanje hrane in uporaba odprtega ognja,
 - za ustrezne higienske ukrepe, kot so odstranjevanje prahu, odpadkov, materialov, ki lahko povečujejo nevarnost požara, eksplozije,
 - da je na mestu uporabe nevarnih kemikalij le toliko kemikalije, kot se je potrebuje za nemoteno delo,
 - da so nevarne kemikalije vedno le v originalni zaprti embalaži opremljeni z etiketo in vsemi potrebnimi informacijami; pretakanje, presipanje v manjše, nenamenske in neustrezne posode ni dovoljeno,
 - za prepoved mešanja nevarnih kemikalij brez posveta s strokovnjakom (nevarnost sproščanja plinov, požara, eksplozije),
 - da se jedke kemikalije ne uporabljajo v obliki razpršila; če je to nujno zaradi delovnega procesa, je potrebno poskrbeti za osebno varovalno opremo za dihala in oči in preprečiti dostop nezaščitenim osebám v območje delovanja razpršene kemikalije,
 - za seznam odgovornih oseb, za navodila za varno delo z nevarnimi kemikalijami, požarne načrte, telefonske številke za klic v sili, veljavne varnostne liste,
 - da pred pretakanjem v nepremične skladiščne posode poskrbimo, da se pretakanje vrši na ustrezni pretakalni ploščadi ali z uporabo ustreznega premičnega lovílnega bazena in da so vsi bližnji kanalizacijski jaški pokriti s tesno prilegajočím namenskim pokrovom, ki prepreči morebitni vtok nevarne kemikalije v primeru razlitja,
 - da so na razpolago ustrezna gasilna sredstva, absorpcijska sredstva in posode za zajem absorbiranega materiala, označene s simboli za nevarne lastnosti ipd...,
 - da vsi zaposleni, ki rokujejo z nevarnimi kemikalijami, pri delu uporabljajo ustrezno OVO, odporno na nevarne lastnosti kemikalije.

- i) Za transport večjih količin tehničnih plinov ali večjih količin nevarnih kemikalij, mora biti vzpostavljena dokumentacija po ADR ter izpolnjen obrazec OBR-17 Kontrolni list pri prevozu po ADR, prevozna listina in upoštevana navodila za ukrepanje v primeru nevarnosti (razlitja, požara) za posamezno kemikalijo.

3.2 ODGOVORNOSTI RAVNANJA Z NEVARNIMI KEMIKALIJAMI

Odgovornosti za ravnanje z nevarnimi kemikalijami:

- Odgovornost ekologa in pooblaščenca za VPD in PV: pridobiti vse potrebne informacije – varnostni list (VL), ocena tveganja, seznanjati zaposlene o novostih, organizacija ustreznega označevanja.
- Naloge in odgovornosti odgovornega vodje del: nadzira ustrezno ravnanje z nevarnimi kemikalijami, zagotavlja ustrezno skladiščenje, pretakanje, notranji transport in uporabo kemikalij.
- Naloge in odgovornosti delavca: ustrezno ravnati pri transportu, skladiščenju in uporabi nevarne kemikalije, preprečevati tveganje, uporabljati osebno varovalno opremo, upoštevati vsebino VL, upoštevati navodila za varno delo z nevarnimi kemikalijami, ravnati skladno z navodili za ukrepanje. V primeru pomanjkljivosti javiti nadrejenemu ali pooblaščeni osebi v podjetju.

3.3 SPLOŠNE NEVARNOSTI KEMIKALIJ

V Prilogi 1: Označevanje nevarnih kemikalij, so prikazane označitve kemikalij glede na splošne nevarnosti in sicer glede na nevarne fizikalne lastnosti, zdravju nevarne lastnosti in okolju nevarne lastnosti:

- Tekoče kemikalije so pogosto nevarne za vodo (površinsko ali podtalnico, posredno pa tudi za pitno vodo).
- Tekočine delujejo predvsem na kožo, tako da jo najedajo (npr. kisline), lugi jo razmastijo in povzročajo ekceme ali pronicajo skozi kožo v organizem (npr. organska topila).
- Nevarne kemikalije lahko pogosto dražijo kožo in oči, zato je potrebno preprečiti njihov stik s kožo in očmi.
- Strupene in jedke kemikalije lahko vstopajo v organizem preko dihal, kože in prebavil. Na stopnjo zdravstvene okvare vplivajo kemijska sestava kemikalije, koncentracija in čas izpostavljenosti.
- Plini običajno delujejo na organizem prek dihalnega trakta. Mnogi dražijo kožo in oči.
- V obliki hlapov in aerosolov prodirajo strupene in jedke kemikalije v organizem tudi prek dihal in oči.
- Izredno nevarni so hlapi organskih topil. Povzročajo razne zdravstvene okvare, včasih kratkotrajne, kot omotica, nezavest itd., pa tudi dolgoročneje poškodbe, predvsem poškodbo pljuč.
- Mnoge nevarne kemikalije povzročajo s prehajanjem skozi kožo in/ali z vdihavanjem hlapov ali delcev trajne okvare zdravja, kot so rak, poškodbe plodu v materinem telesu, dedne genetske okvare, alergije itd.

3.4 UKREPI PRED PRIČETKOM PRETAKANJA IN RAZTOVARJANJA NEVARNIH KEMIKALIJ

Med pretakanjem in raztovarjanjem nevarnih kemikalij, ter transportom na mesto njihove uporabe obstaja povečana nevarnost za razlitje tekočih kemikalij. Pri tem lahko pride do pronicanja razlite kemikalije v tla ali iztok v kanalizacijo skozi kanalizacijske jaške.

Pretakanje in polnjenje nepremičnih rezervoarjev za amonijačno vodo in ekstra lahko kurilno olje mora biti zato izvedeno izključno na pretakalnih ploščadih, ki onemogočajo pronicanje eventualno razlite kemikalije v tla oz. z uporabo premičnih pretakalnih bazenov, kjer pretakalnih ploščadi ni.

Za preprečitev iztoka nevarnih kemikalij v kanalizacijske jaške pa je obvezna uporaba tesnilnih ali magnetnih pokrovov, ki jih je potrebno namestiti na jaške v neposredni bližini pretakalne ploščadi pri pretakanju amonijačne vode. Pri raztovarjanju Levoksina 15 pa z tesnilnimi pokrovi zaščitimo vse jaške na transportni poti, od mesta raztovarjanja ob vhodu v parno kotlovnico, do lovilne posode na dozirnem mestu za Levoksin 15.

Pokrovi za jaške se nahajajo v prostoru hidrofor postaje na Toplarni Celje.

3.5 SPLOŠNA NAVODILA ZA UKREPANJE V PRIMERU NESREČ Z NEVARNIMI KEMIKAJIJAMI

Pri nesrečah z nevarnimi kemikalijami je potrebno ostati miren, preveriti okoliščine v katerih je do izrednega dogodka prišlo, preveriti za katero kemikalijo gre in upoštevati navodila za posamezno kemikalijo. Telefonska številka za obveščanje o nesrečah je **SOS številka 112**.

Ob klicu je potrebno navesti:

- **KAJ** se je zgodilo,
- **KJE** se je zgodilo,
- **KDO** kliče,
- **KDAJ** je do nezgode prišlo,
- **KOLIKO** je ponesrečencev,
- **KAKŠNE** so poškodbe,
- **KAKŠNE** so okoliščine nesreče.

V skladu z možnostmi je potrebno ekipi prve pomoči posredovati podatke o nevarni kemikaliji, ki je bila povzročitelj nesreče. Podatke o nevarni kemikaliji dobimo iz Navodil za delo z posamezno nevarno kemikalijo in iz varnostnega lista, ki se nahajajo na mestu uporabe nevarne kemikalije ali iz navodil, ki se nahajajo na embalaži posameznih nevarnih kemikalij.

V primeru požara je potrebno:

- upoštevati požarni red in navodila,
- v primeru začetnega požara, kjer neposredno še niso udeležene nevarne snovi, je delavcem dovoljeno gasiti požar in hladiti embalažne enote nevarnih kemikalij,

V primeru požara, kjer so prisotne nevarne kemikalije, je ukrepanje in gašenje dovoljeno le ustrezno opremljenim in usposobljenim osebam (gasilci).

V primeru razlitja ali razsutja je potrebno:

- nevarno območje razlitja ograditi in preprečiti dostop nepooblaščenim osebam,
- pri sanaciji uporabljati celotno predpisano osebno varovalno opremo in sredstva za sanacijo,
- odpadna absorpcijska sredstva je potrebno hraniti v namenskih posodah z označenimi nevarnimi lastnostmi in jih odstraniti preko pooblaščenih podjetij.

Povezave:

- OBR-17 Kontrolni list pri prevozu po ADR v1 (<https://ec-dna.energetika-ce.si/dna/#document.list/C.DOC-00.10063:last>)

- PRA-1 POŽARNI RED Toplarna Celje v1 (<https://ec-dna.energetika-ce.si/dna/#document.list/C.DOC-00.10087:last>)
- PRA-2 Požarni red Energetika Celje v1 (<https://ec-dna.energetika-ce.si/dna/#document.list/C.DOC-00.10088:last>)

Priponke:

- Priloga 1 - Označevanje nevarnih kemikalij.docx
- Priloga 3 - Seznam navodil za varno delo z nevarnimi kemikalijami.docx
- Priloga 2 - Seznam Nevarne kemikalije.docx
- Priloga 4 - Seznam varnostnih listov in ocen odpadkov.docx

Strokovni delavec za varnost pri delu:

BOJ Božidar Jurko s.p.

BOŽIDAR JURKO, dipl. inž.

Prepovedano kopiranje in nepooblaščno razmnoževanje brez avtorjevega pristanka